

Ruimte om te groeien

Verslag van het onderzoek 'Jij en de kerk'
naar de beleving van kerk en geloof onder jongeren
in Rhoon, 2026

ds. Coen van Alphen

Protestantse Gemeente
Rhoon

Want God is overstelpend goed,
die ons in vrede wonen doet.
Zijn goedheid is als morgendauw,
elk nieuw geslacht ervaart zijn trouw.

Psalm 100: 4

Ruimte om te groeien

Inhoudsopgave

Inleiding: Wat is er aan de hand?……..2

Hoofdstuk 1. Jongeren in de kerk: over wie hebben we het?……..5

Hoofdstuk 2. Een nieuwe trend: zijn jongeren weer geloviger?……10

Hoofdstuk 3. De diepte in: met jongeren in gesprek……..18

Hoofdstuk 4. Conclusie: Ruimte om te groeien……..32

Bronnen……..38

Inleiding: Wat is er aan de hand?

‘Komen hier nog wel eens mensen?’ Of: ‘Worden hier nog diensten gehouden?’ Vragen die met een zekere voorzichtigheid aan me gesteld worden tijdens de open kerk op woensdagmiddag. Soms proef je de verbazing als ik vertel dat er zondag aan zondag een actieve gemeente samenkomt. ‘En zijn er ook nog jongeren?’ Ja, er zijn zelfs ook jongeren betrokken bij de kerk... Deze vragen komen voort uit de breed gedragen ervaring dat het kerkbezoek in het algemeen afneemt en de kerk al decennia lang met een stille aftocht bezig is. Dat gevoel komt overeen met de cijfers van grote kerken als de Protestantse Kerk in Nederland en de Rooms-Katholieke Kerk, waaruit blijkt dat de kerkverlating steevast doorzet. Veel kerken worstelen met vergrijzing en hebben het er moeilijk mee dat er geen nieuwe generatie is om het over te nemen.

‘Gen Z staat veel meer open voor religie dan millennials. Ze zoeken orde en betekenis, niet simpelweg materialisme.’

Dat is echter niet het hele verhaal. Er zijn ook kerken die stabiel zijn en zelfs bloeien. Vooral de kleinere orthodoxe kerken, evangelische gemeenten en migrantenkerken. En al enkele jaren gaan er geluiden rond over toenemende aantallen jongeren die de kerk weer weten te vinden. In heel Europa schijnt dat het geval te zijn, en ook in Nederland. Ook bij de Protestantse Gemeente Rhoon zijn er de laatste paar jaren meerdere nieuwe gelovigen aangesloten. Is de winter in de kerk voorbij en kunnen we spreken van een nieuwe lente? Of is dat te snel geconcludeerd? Ik werd getriggerd door de verhalen in de media en door mijn eigen lokale ervaringen. Een gesprekspartner moedigde me aan om dit te gaan onderzoeken, en daarbij vooral ook het gesprek met jongeren zelf aan te gaan. Dat voelde als een goed plan. Van november 2025 t/m november 2026 heb ik me verdiept in deze trend en ben ik persoonlijk in gesprek

gegaan met jongeren.

'Ruimte om te groeien'

Dit boekje en de presentatie op 19 november 2026, vormt het eindpunt van dit project. Ik heb er met veel plezier aan gewerkt. De werktitel van mijn onderzoek was *'Jij en de kerk'.* Uiteindelijk heb ik het de titel *'Ruimte om te groeien'* gegeven. Zoals de afbeelding op de voorkant laat zien, kun je spreken van allerlei jong groen dat opschiet in de moestuin van de kerk. Het is van groot belang dat we dat niet alleen zien, maar er ook ruimte aan geven. Zodat de jonge én de oudere plantjes verder kunnen groeien. In hoofdstuk 4 licht ik dat verder toe.

Opzet

In hoofdstuk 1 maken we kennis met 'Gen Z' , de jongeren van nu. Wat valt er in het algemeen over hen te zeggen? In hoofdstuk 2 verdiep ik me in wat onderzoekers zeggen over de trend van nieuw geloof en leg ik mijn oor te luister in de media. Hoofdstuk 3 is een analyse van de gesprekken die ik met 25 jongeren in en om Rhoon gevoerd heb. In het laatste hoofdstuk breng ik de verschillende gegevens bij elkaar, formuleer ik een conclusie en doe ik aanbevelingen.

Dankwoord

Mijn dank gaat in de eerste plaats uit naar mijn gesprekspartners: de jongeren met wie ik (soms letterlijk) een eindje mocht oplopen. Het was niet alleen boeiend om jullie beter te leren kennen, maar ook inspirerend voor mijzelf, als dominee en gelovige. Ook dank ik de kerkenraad van de Protestantse Gemeente Rhoon voor hun instemming om een deel van mijn predikantswerk hieraan te besteden. Veel dank tenslotte aan Nathan Slingerland die me aanmoedigde om dit project te beginnen, en aan Aad Stortenbeker die het boekje maakte.

Hierbij laat ik het project weer los. Het is niet 'mijn ding'. De conclusies en aanbevelingen zijn iets dat ons allen aangaat, waarover

we hopelijk verder in gesprek gaan. Ik draag het onderzoek op aan de Protestantse Gemeente Rhoon, dat deel van Gods kerk dat wij samen vormen. Op hoop van zegen!

November 2026, ds. Coen van Alphen

Hoofdstuk 1. Jongeren in de kerk: over wie hebben we het?

‘Gen Z’ is de term waarmee de huidige generatie jongeren wordt aangeduid, een term die ze zelf ook vaak gebruiken. Het is de generatie die geboren is tussen 1997 en 2012. In 2026 hebben we het dan dus over jongeren tussen de 14 en 29 jaar oud. Generaties worden gevormd door gedeelde historische en sociale ervaringen. Andere generaties zijn bijvoorbeeld de babyboomers (geboren tussen 1946 en 1964), generatie X (geboren tussen 1964 en 1981) en de millennials (geboren tussen 1981 en 1996). Het spreken over generaties heeft uiteraard zijn beperkingen, maar kan helpen om specifieke kenmerken op het spoor te komen. Om Gen Z beter te doorgronden werd ik erg geholpen door het boekje Geef Gen Z gewoon haar zin van Stephen van der Leij. Hij benadrukt dat deze generatie net als elke andere op zoek is naar betekenis en zingeving. Ga in gesprek met deze jongeren, is zijn devies, en wees nieuwsgierig naar wie ze zijn. Ook het IZB-rapport ‘Twintigers in de kerk’ was helpend om te ontdekken wie de (kerkelijke) twintigers zijn.

Wat zijn kenmerkende eigenschappen van Gen Z? Ik noem er vijf. Ik ga er daarbij vanuit dat dit voor christelijke jongeren ongeveer hetzelfde is als voor jongeren in het algemeen.

1 Digital natives

Een belangrijk kenmerk vormt meteen een groot verschil met voorgaande generaties: Gen Z is opgegroeid met internet en met de smartphone (de eerste iPhone kwam uit in 2007). ‘Digital natives’ worden ze genoemd. Het is volkomen vanzelfsprekend voor hen om

altijd en overal online te zijn. Ze besteden er veel van hun tijd aan.

'Dé kerkelijke twintiger bestaat niet.' – rapport 'Twintigers in de kerk'

Social media (vooral Instagram, TikTok, Snapchat) zijn een belangrijk onderdeel daarvan. Bijna alle jongeren maken er gebruik van. Misschien hebben ze het wel nodig om mee te kunnen doen in de groep. Ook is het vaak hun eerste nieuwsbron. Maar smartphone en social media kennen ook een keerzijde met risico's. Verslaving ligt op de loer. De hoge eisen op social media zorgen voor druk. Het maakt dat jezelf eindeloos kunt vergelijken met anderen. Ze hebben ook te maken met haatcomments, cancelling, uitsluiting.
Internet geeft hen toegang tot oneindig veel kennis en informatie. Dat kan ook verwarrend zijn. Wat is goed, wat is waar, en wie mag dat bepalen? Met de snelle opkomst van AI wordt dit nog versterkt. En nog iets: social media is ook een wereld van mooie plaatjes. Wat je online ziet, komt niet altijd overeen met de offline werkelijkheid. Deze generatie is vaak verteld: je kunt alles bereiken wat je maar wilt, een boodschap die influencers graag verkondigen. Maar is dat wel zo? Wat als je daarmee vastloopt?

2 Een leven in fragmenten

Naast hun leven online is er natuurlijk ook een offline bestaan. Dat leven is nogal eens tot de rand gevuld met school, bijbaan, sporten, vrienden, wellicht muziekles. Voor christelijke jongeren komt de kerk er nog bij. Die staat meestal niet bovenaan het lijstje (zoals elke dominee kan vertellen die probeert een catechisatiegroep bij elkaar te krijgen…). Dat wil echter niet zeggen dat de kerk onbelangrijk is voor deze jongeren. Ook daar horen ze bij, maar ze moeten nog ontdekken hoe.
Jongeren hebben over het algemeen een vol en snel leven. De vele mogelijkheden kunnen ook keuzestress geven, en fear of missing out. Zich vastleggen doen ze daarom niet snel. Het IZB-rapport benoemt dat de levens van jongeren gefragmentariseerd zijn. Het is leuk om

zoveel dingen te doen, maar waar hoor je echt bij? Veel jongeren voelen zich ondanks een druk online en offline bestaan toch eenzaam, lees ik zowel bij Van der Leij als in het IZB-rapport.

3 Opgroeien in een onzekere wereld

We leven in een wereld vol onzekerheden en dreigingen. Dit raakt alle generaties, maar Gen Z groeit met dit besef op. Het optimisme over de toekomst waarmee de millennials groot werden, lijkt verdampt. Er is een gedeeld besef dat deze generatie het niet perse beter zal hebben dan de voorgaande, op het gebied van wonen, baanzekerheid, veiligheid. Dat maakt het niet eenvoudig om toch hoopvol naar de toekomst te kijken.

Dat begon voor deze generatie al met de **coronacrisis.** Terwijl ze op school zaten kregen ze te maken met een pandemie waarvan algemeen werd aangenomen dat die er niet meer zou komen. Maatregelen als de schoolsluitingen en de avondklok beperkten het leven van deze kinderen. Niet verrassend dat velen van hen zich eenzaam voelden. Opeens klonk overal het woord ‘crisis’. Niemand wist hoe lang het zou duren.

Klimaat is misschien niet het eerste waar de meeste jongeren mee bezig zijn. Hoe dan ook hebben ze er mee te maken. Hoewel het soms lijkt dat veel jongeren gewoon lekker hun leventje leiden, is er op de achtergrond het besef van een dreigende klimaatcrisis en het sombere toekomstbeeld van een wereld die minder leefbaar wordt.

Dan zijn er nog de grote geopolitieke spanningen. De oorlogen in Oekraïne en Gaza hebben ook bij ons hun weerslag. Leiders blijken niet in staat te zijn om conflicten en oorlogen te beteugelen. Burgers wordt door de overheid aanbevolen om een noodpakket in huis te halen.

Tijdens de coronacrisis kreeg Gen Z nog met een ander fenomeen te maken: **polarisatie**. Vooral op social media, maar ook in de offline wereld. Politici kregen te maken met haat en bedreiging. De wildste complottheorieën deden de ronde. Ingebouwde algoritmes vergroten de kloof nog verder. De coronacrisis ging voorbij, maar

polarisatie bleef. Rondom klimaat, lhbt, azc's en de oorlog Gaza is de polarisatie inmiddels oorverdovend.

4 Antenne voor zingeving

Het rapport 'Twintigers in de kerk' van de IZB gaat over kerkelijke jongeren. Van hen kun je verwachten dat zingevingsvragen een rol spelen. Het interessante aan Van der Leij is dat hij met een veel bredere groep jongeren – algemeen onderwijs, MBO-niveau – op zoek ging naar zingevingsvragen.

In elke generatie komt de vraag naar zingeving boven drijven. Wat geeft mijn leven betekenis? Waar doe ik het voor? Welke keuzes maak ik en welke waarden spelen daarin mee? Volgens Stephen van der Leij is Gen Z een generatie die op zoek is, vragen stelt, naar relevantie vraagt. Ze nemen dingen niet zomaar aan. Standaardantwoorden bevredigen hen niet. Ze zoeken naar authenticiteit en oprechtheid. Voorbeeldfiguren zijn belangrijk. Dat is een rol die influencers ook vervullen.

Van der Leij benoemt dat verlieservaringen sleutelmomenten kunnen zijn in de zoektocht naar zingeving. Een persoonlijke crisis zoals depressie of een relatiebreuk, maar ook dreigende ontwikkelingen in de wereld, kunnen tot de vraag leiden: Is er meer dan het gewone alledaagse leven? Gaat het om geld verdienen, om huisje-boompje-beestje, of is er meer? Wanneer is mijn leven goed en zinvol?

5 Geen Gen Z-er is hetzelfde: wees voorzichtig met vooroordelen

Geen Gen Z-er is hetzelfde, schrijft Van der Leij. 'Dé kerkelijke twintiger bestaat niet' zegt ook het IZB-rapport. Het is belangrijk om oog te blijven houden voor het individu. Over Gen Z bestaan nogal wat vooroordelen. Bijvoorbeeld dat ze zo op zichzelf gericht zijn – denk aan de metro waar iedereen met oortjes in zit. Van der Leij waarschuwt voor zulke vooroordelen. Ook al zijn ze misschien (deels) terecht. Blijf niet steken in irritatie, zet mensen niet weg met een stereotypering. Wees nieuwsgierig, vraag door: Wat betekent dit voor jou? Waar ben je naar op zoek? En, zegt hij terecht, over jouw eigen generatie heeft Gen Z ook zijn ideeën… Allemaal hebben we

onze blinde vlekken.
Onderling bestaan er enorm veel verschillen in deze generatie – net als in elke generatie. Er zijn voor de hand liggende verschillen in opleiding, werkniveau, stad en platteland. Maar ook interesses en opvattingen zijn net zo breed als in andere generaties. En niet iedereen is druk met social media.
Stereotyperingen komen ook voor in de kerk. ‘Jongeren willen meer Opwekkingsliederen’ klinkt nogal eens. Voor sommigen klopt dat, voor anderen niet. ‘Jongeren vinden de kerk niet meer boeiend’ is er ook zo één. Veel jongeren vinden de kerk juist zeer boeiend! En als dat niet zo is, is het de moeite waard om door te vragen waar dat dan door komt. Ook over oudere generaties bestaan vooroordelen. Bijvoorbeeld: ‘Ouderen willen geen veranderingen’. Ook hier geldt: soms is dat zo, maar verrassend vaak ook niet.

Hoofdstuk 2. Een nieuwe trend: zijn jongeren weer geloviger?

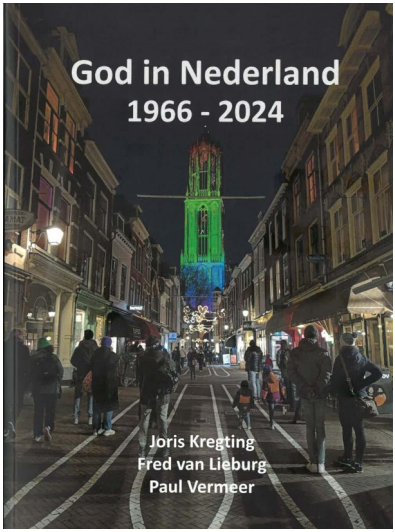
Een artikel in Trouw. Twee theologen worden geïnterviewd of het erg is dat jongeren de kerk verlaten. De noodklok is geluid: 60% van de krimp komt door jongeren die zich uitschrijven. De theologen zeggen er verstandige dingen over. Priester Jos Moons: 'Blijf evangelisch denken over het wervingsplan. Het is niet onze opdracht om jongeren te trekken: het is onze opdracht om het evangelie te verkondigen'. Maar hij zegt ook: 'Laten we die andere geloofsovertuiging niet vergeten: God is al aan het werk. Ook buiten ons. En het is onze taak als gelovigen om oog te krijgen voor hoe God – nu al – aan het werk is.'

'Blijf evangelisch denken over het wervingsplan. Het is niet onze opdracht om jongeren te trekken: het is onze opdracht om het evangelie te verkondigen.' – priester Jos Moons

Dat was in 2021. Er is veel veranderd in een paar jaar tijd. De afgelopen jaren hoor ik in de media, maar ook in persoonlijke en collegiale kring allerlei geluiden dat jongeren juist weer geloviger worden. De Nieuwe Koers schrijft hoe in Engeland grote aantallen jongeren weer naar de kerk gaan – vooral mannen. In Frankrijk wordt al enkele jaren gesproken over duizenden (volwassen) dopelingen. Maar ook in Nederland horen we over jongeren die zich weer in de kerk laten zien, opnieuw de Bijbel lezen, een Alpha-cursus volgen of zich op andere manieren in het geloof verdiepen.

'Geloof is simpelweg niet meer de non-optie die het was' – De Groene Amsterdammer

'God in Nederland' 2024

Het langlopende onderzoek 'God in Nederland' meet elke tien jaar de kerkelijke betrokkenheid van Nederlanders. De editie van 2024 had een opmerkelijke conclusie: 'Ontkerkelijking zet door, maar Gen Z positiever over kerk en geloof dan de voorgaande generatie'. Dat de ontkerkelijking verder door gaat, is te zien aan de cijfers. Van de Nederlanders geldt, ten opzicht van 10 jaar geleden:

- 36% gelooft in een hogere macht (was 42%).
- 27% is lid van een kerk (was 32%).
- 14% is actief kerkelijk betrokken (was 18%)

Deze daling zet vooral door in de grote kerkgenootschappen: de Rooms-Katholieke kerk en de Protestantse Kerk in Nederland. Echter, constateert het onderzoek: de jongere generatie (Gen Z) scoort qua gelovigheid en kerkelijke betrokkenheid hogere punten dan voorgaande generaties. 27% noemt zich gelovig; dat was 22%. Dat is nieuw. Wellicht zou je kunnen spreken van een trendbreuk. Daarover zijn de onderzoekers zelf voorzichtig, maar dit nieuwsfeit kreeg veel aandacht in de media. Voor het eerst bleek nu ook uit de cijfers dat er iets aan de hand was met deze generatie.

'Laten we die andere geloofsovertuiging niet vergeten: God is al aan het werk. Ook buiten ons. En het is onze taak als gelovigen om oog te krijgen voor hoe God – nu al – aan het werk is.' - priester Jos Moons

Twee TV-uitzendingen illustreren deze cijfers met praktijkverhalen. In de aflevering van 16 oktober 2025 van Kruispunt ‘Je bent jong en je wilt geloven’ komt een aantal jongeren aan het woord die in de Rooms-Katholieke kerk hun geestelijk thuis hebben gevonden. Gevraagd naar hun motivatie geven ze als verklaring dat de kerk hen rust en stabiliteit brengt, in een onrustige en steeds veranderende samenleving. ‘In tegenstelling tot TikTok heeft dit een eeuwenoude inhoud’, zegt iemand. En: ‘Hier draait het even niet om mezelf, want verder moet ik mezelf overal waarmaken’. Pastoor Jan Jaap van Peperstraten wordt om commentaar gevraagd. Hij constateert dat veel jongeren hun informatie van social media halen, maar dat die info vaak nogal zwart-wit is. Duidelijkheid gaat dan ten koste van de diepgang.

‘Hier in de kerk draait het even niet om mezelf’
‘Het geeft me zekerheid.’

Gen Z en geloof op televisie

In de documentaire ‘Generatie gebed – wat bezielt Gen Z’ van Sahar Meradji en Jan-Hendrik Smeenge worden vier jongeren gevolgd die nieuwgelovig zijn. ‘Dit geeft echte connectie’ zegt Quinty. ‘Het geeft me zekerheid’, zegt Samuel. Bram werd nieuwsgierig van de rust die hij bij christenen zag. Nikki: ‘Ik had grote vragen. Vroeger dacht ik dat christenen geloofden omdat ze het leven zonder dat niet aankonden. Toen ik op een avond in paniek op mijn knieën viel, wist ik meteen: dit is God.’ Het geloof stuurt het leven van deze jongeren. Quinty vertelt dat de post-its met bijbelteksten op de keukenkastjes haar door de dag leiden. Samuel heeft het over zijn ‘tweede libi’, na

zijn doop. Ze hebben duidelijke, rechtlijnige opvattingen: seks voor het huwelijk is niet oké. En Nikki wil haar geloof graag delen met een man, maar heeft er wel zorgen over dat veel jongens nogal rechts-conservatief worden en in hokjes denken.

Twee symposia

Op 9 april 2026 bezocht ik het symposium **'Opwekking onder jongeren?**' op de Evangelische Hogeschool Ede. Van een opwekking of revival kun je nog niet spreken, volgens dr. Jan Martijn Abrahamse. Wel van groeiende interesse, of 'hernieuwde ernst'. We leven in een verwarrende tijd, zegt hij. De moderniteit heeft ons veel gebracht, maar heeft ook een gevoel van verlies opgeleverd: wie zijn we en waar horen we bij? We zien verlangen naar een duidelijke identiteit. Hij ziet een duidelijke correlatie met social media. Allerlei influencers met soms tienduizenden volgers spreken openlijk over het geloof dat zij gevonden hebben. Gen Z gaat voor een robuuste vorm van geloof, constateert hij: duidelijk, openlijk, radicaal. Soms is er ook sprake van een verbinding met conservatisme. Dan krijgt geloof de trekken van een cultuurstrijd, waarbij men zich afzet tegen anderen.
Op 5 juni 2026 was er in Rotterdam-Delfshaven een symposium van de classis Zuid-Holland Zuid met als thema **'Gen Z: groeiend geloof?'** Spreker en onderzoeker dr. Ronelle Sonnenberg toonde zich eveneens voorzichtig met grote uitspraken over een opleving van geloof onder jongeren. Dat is vaak lastig om precies te meten. Ook de link met opkomend conservatisme relativeerde zij. Vaak zie je verschillende ontwikkelingen naast elkaar: zowel toename als afname van geloof. Wat zij wel duidelijk zag, is dat religie niet meer iets van achter de voordeur is, maar in alle openheid beleden wordt.

Kranten en tijdschriften

Het **Nederlands Dagblad** schrijft regelmatig over deze ontwikkeling. Bijvoorbeeld de column van Alfred van de Weg (30 maart 3026) 'Wat is er toch aan de hand, dat influencers en tiktokkers beginnen te hunkeren naar God?'.

Ook seculiere media zijn geïnteresseerd. Zo wijdde **De Groene Amsterdammer** het kerstnummer van 2025 aan het thema ‘God is terug’. In het artikel ‘Gen Z en de Jesus-glow’ reageren onderzoekers op het onderzoek ‘God in Nederland’ en een CBS-onderzoek waaruit eveneens blijkt dat betrokkenheid bij kerken niet langer dalende is. Ook hier is men voorzichtig met grote conclusies. Maar het anti-religieuze sentiment is duidelijk voorbij. ‘Geloven is simpelweg niet meer de non-optie die het lange tijd was’. Geloof komt dus weer terug, maar dan wel in allerlei verschillende vormen. Jongeren worden geïnterviewd bij een evangelische doopdienst in Amsterdam en op de Katholieke Jongerendag. Gevraagd naar hun motivatie om te geloven noemen deze jongeren ‘rust ervaren’ en ‘je identiteit vinden’. Of zoals een historicus uit Oxford het zegt: ‘Gen Z staat veel meer open voor religie dan millennials. Ze zoeken orde en betekenis, niet simpelweg materialisme’

Radio en podcast

Ook in podcasts komt het ter sprake. **‘De Ongelooflijke Podcast’** van 14 juni 2025 verkent het thema met twee Gen Z-ers, Tim Kuijster en Romy Kersten. Romy kwam tot geloof omdat ze een fitness-Youtuber volgde die ook deelde over zijn geloof. Inmiddels studeert ze theologie.

Tim ziet in zijn omgeving in Amsterdam veel jongeren die zich wenden tot religie. Corona en het gevoel van crisis hebben daar volgens hem een impuls aan gegeven. Theoloog Stefan Paas spreekt van een trendbreuk. Het valt hem op dat er vooral veel mannen onder de nieuwe gelovigen zijn. En hij wijst op de vele bekende Nederlanders die zich publiek bekeren, zoals ook een aantal voetballers van het Nederlands elftal.

Bij een radio-uitzending van '**Dit is de dag'** van 14 april 2025 'Waarom geloven steeds meer jongeren in God?' worden prof. dr. Miranda Klaver, Jan Martijn Abrahamse en Anton de Wit gevraagd naar hun reflectie. Miranda Klaver noemt twee verklaringen. In de eerste plaats neemt in tijden van crisis de behoefte aan zingeving, rust en stabiliteit toe. Daarnaast er is bij deze generatie minder 'ballast' ten opzichte van eerdere generaties, die zich van de kerk afkeerden. Deze jongeren zijn onbevangen én nieuwsgierig.
Ook deze drie onderzoekers zien een correlatie met opkomend conservatisme en uiten daar zorg over. Christendom en conservatisme vallen niet samen. Tegelijk zeggen ze: geef deze generatie de kans om zelf uit te zoeken wat voor hen belangrijk is.

Publieke bekeringen
Een deel van dit onderzoek had natuurlijk ook kunnen plaatsvinden op social media zelf. Dat is binnen de beperking van dit onderzoek maar beperkt gelukt. Niettemin is het bijzonder hoeveel bekende influencers, soms met duizenden volgers, zich bekeerd hebben tot het christendom. Widya Soraya, Zaar Goedemans, Harm de Vries. Ze beleven hun geloofsbelijdenis als een soort coming-out en doen er verslag van op de socials. Daarnaast zijn er vele andere bekende Nederlanders die openlijk delen over de omwenteling in hun leven. Zanger Gers Pardoel en DJ Sefa bereiken een enorm publiek. Voetballers als Mexx Meerdink, Cody Gakpo, Wout Weghorst delen over hun doop en bidden openlijk voor een wedstrijd. De kritiek die ze daarop krijgen nemen ze op de koop toe.

Conclusie: 'There's something going on'

Er lijkt sinds enkele jaren zeker een trend te zijn dat jongeren geloviger en meer met de kerk verbonden zijn dan voorgaande generaties. Opvallend is dat de meeste onderzoekers voorzichtig zijn met conclusies (waarschijnlijk uit academisch voorbehoud). Toch ziet iedereen dat er zeker 'iets' speelt. Het is ook de ervaring van veel kerkelijke voorgangers in het land, dat ze veel meer belangstelling van jongeren zien.

Het is niet precies te zeggen wat de oorzaken van deze toename zijn. Veel genoemd wordt de behoefte aan zingeving, betekenis, rust en vastigheid in tijden van crisis en onzekerheid. Ook valt op dat deze generatie een minder negatief beeld van de kerk heeft dan vroeger. Anders geformuleerd: ze zijn onbevangener. Jongeren zelf hebben het veel over de rust die ze in de kerk vinden. In de wereld om hen heen moeten ze van alles, maar in de kerk weten ze zich aanvaard in Gods liefde. Dat zegt voor hen ook iets over hun identiteit: die is niet afhankelijk van de groep of van individuele prestaties, maar ligt bij God. Verder lijken jongeren gefascineerd te zijn door de eeuwenoude teksten, gebruiken en rituelen van de kerk. Juist in een wereld waar alles constant verandert, ontdekken ze daarvan de waarde.

De rol van social media en influencers lijkt erg groot. Internet en social media zijn een toegankelijke manier om mee te doen en informatie te vergaren. Dit houdt echter ook een risico in. De meningen die op social media klinken zijn vaak niet erg genuanceerd. Het deel uitmaken van een kerkelijke gemeenschap kan dan relativerend en heilzaam zijn. Want daar ontdek je dat mensen verschillend zijn, verschillend denken en toch goed met elkaar samenleven.

Tenslotte: veel jongeren lijken behoudender van opvatting dan generaties boven hen. Dat blijkt ook uit cijfers over de aanvaarding van homoseksualiteit. Betekent dit dat jongeren conservatiever zijn? Voor sommigen zal dat zeker gelden (vooral mannen, lijkt het), maar in zijn algemeenheid kun je dat niet zomaar stellen. In elk geval zijn

deze jongeren niet bang van stevige stellingnames. Ze zoeken een bepaalde radicaliteit. Die uitdaging gaan ze graag aan.

Hoofdstuk 3. De diepte in: met jongeren in gesprek

In de afgelopen jaren kwam het regelmatig voor dat jongeren zonder kerkelijke achtergrond in de kerkdienst in Rhoon kwamen. Soms komen ze met kerkelijke vrienden mee, soms hadden ze zelf de stap gezet. Ze waren nieuwsgierig naar wat er in de kerk gebeurt. Of ze hoopten in de kerk antwoorden te horen op levensvragen. Vaak ging er al een online zoektocht aan vooraf. Soms was het bezoek eenmalig, soms tijdelijk; en in weer andere gevallen bleven ze komen. Bij drie van hen leidde dat in de afgelopen jaren tot openbare geloofsbelijdenis en doop. Dat is bijzonder en past helemaal in de trend die in het vorige hoofdstuk belicht is. Opvallend is trouwens dat het merendeel van de 'zoekers' die ik spreek man is. Ik ben er voorzichtig mee, maar ook dat kan passen in die trend.

Daarnaast zijn er natuurlijk anderen. Jongeren die elke zondag in de kerk komen, zoals ze dat van jongsaf gewend zijn. Er zijn er die af en toe komen – op andere momenten maken ze andere keuzes. Ook is er een groep die niet geregeld de dienst bijwoont, maar wel op andere manieren bij de kerk betrokken is, bijvoorbeeld via de club. En dan zijn er nog de jongeren die als kind met hun ouders meekwamen, maar die we op gegeven moment niet meer zien. Die groep is nog het lastigst in beeld te krijgen. Hun beweegredenen zullen uiteen lopen, maar op dit moment heeft de kerk niet hun prioriteit. Hoe dan ook, de verhouding van deze jongeren tot de kerk is zeer divers. Dat spreekt voor zich, maar in de gesprekken zou ik dat weer opnieuw ontdekken.

Zoveel mogelijk jongeren die ik ken in en rondom onze gemeente nodigde ik uit voor een gesprek. Dat deed ik in algemene oproep via de kerkelijke media, in combinatie met een persoonlijk appje. De meesten reageerden positief, dat ze het leuk vonden om in gesprek

te gaan en mee te werken aan het onderzoek. Ik gaf daarbij aan dat als ze dat prettiger vonden, ze ook met zijn tweeën konden komen. Sommigen maakten daarvan gebruik.

Ik heb gesproken met 25 jongeren, waarvan 15 mannen en 10 vrouwen. De leeftijd varieert van 16 tot 27 jaar, de meesten zijn begin 20. Sommige gesprekken werden in mijn woonkamer gevoerd, andere tijdens een wandeling.

Aan het begin van elk gesprek vertelde ik over mijn onderzoek, en dat ik nieuwsgierig was naar de stem van jongeren zelf. Daarom moedigde ik hen aan om eerlijk te zijn en vrijuit te spreken. 'Het hoeven geen sociaal wenselijke antwoorden te zijn. Ik ben hier om te luisteren en te leren', zei ik. Mijn indruk is dat dat ze daaraan gehoor gaven.

'Ik kies er elke dag voor om mijn kettinkje met geloof-hoop-liefde om te doen. Dat is stap één om met geloof bezig te zijn. Als ik dat niet om heb, voel ik me kaal'.

Ook sprak ik met hen af dat de gesprekken vertrouwelijk zouden zijn. In de presentatie van dit onderzoek zou ik algemene lijnen trekken, geen persoonlijke details delen. Ik merkte dat dit voor veel jongeren een belangrijk punt was, en begrijpelijk. Geloof is persoonlijk, het heeft alles te maken met wie je zelf bent. Het voelt kwetsbaar om daarover te delen. Wanneer ik in dit hoofdstuk jongeren citeer – hoewel ik nergens hun naam noem – is dat met hun instemming.

In het algemeen was ik verrast door hun openheid. En ook door de bewuste manier waarop ze over het leven nadenken. (Niet dat ik dat niet verwacht had, maar in een gewoon gesprekje gaat het daar niet zo snel over.) Tijd nemen voor een goed gesprek helpt om dat op het spoor te komen. Wat ik er zelf alvast van leerde (een belangrijke les uit Geef Gen Z gewoon haar zin): nieuwsgierig zijn en vragen stellen, dan komen ze wel over de brug. Ik kreeg na bijna elk gesprek terug dat ze het erg waardeerden dat ik een uur de tijd voor ze nam. Ook

dat was inzichtgevend: jongeren hebben wel degelijk behoefte aan pastoraat, in de vorm van persoonlijke aandacht. Maar ze vragen daar zelf niet zomaar om.

Ik ging elk gesprek in met een handvol eenvoudige vragen. Dit setje vragen was meestal voldoende om een gesprek van een uur te vullen. Gaandeweg kwamen er soms nieuwe vragen bij, passend bij het gesprek. Die vijf vragen vormen het raamwerk van dit hoofdstuk.

Vraag 1: Hoe gaat het met je? (En: Hoe ziet je leven eruit?)

De openingsvraag was steevast dezelfde: Hoe gaat het met je? Altijd een goede vraag om een gesprek te beginnen. Het antwoord kan bepalen welke kant het gesprek opgaat. 'Het gaat goed met me', was in de meeste gevallen het antwoord. 'Ik geef mijn leven een 8', zei één van hen, tiener nog. 'Want ik leef in een veilig land, ik kan in vrijheid gaan waar ik wil, ik heb genoeg te eten… en dat is niet overal zo.' Een ander vertelde dat ze dankbaar was voor haar leven, en dat het haar tegelijk ongemakkelijk maakte dat zoveel mensen op aarde in oorlog of armoede leven – en dat je daar zo weinig aan kunt veranderen. Dat voelt oneerlijk. Deze jongeren sluiten hun ogen niet voor de wereld om hen heen.

'Ik geef mijn leven een 8.'

Ik was erop voorbereid om ook moeitevolle verhalen te horen. Want uit onderzoeken blijkt steevast dat deze generatie het psychisch zwaar heeft. Uit de antwoorden bleek dat enkelen van hen geworsteld hebben met depressie, door verschillende oorzaken. Sommigen benoemden daarbij dat het geloof in God hen gered heeft (zie ook vraag 2). Anderen lieten merken dat de aanhoudende stroom van slecht nieuws en social media grote druk op hen legt – daarover meer bij vraag 5.
Vervolgens vroeg ik: vertel eens hoe je leven eruit ziet, zodat ik een beetje een beeld krijg. Deze jongeren hebben volle levens, dat werd me wel duidelijk. De meesten wonen nog thuis bij hun ouders.

Enkelen wonen op kamers in hun studiestad, of op zichzelf. Een handvol heeft al een baan, maar het grootste deel gaat nog naar school of volgt een studie. Daarnaast hebben ze één of meerdere bijbanen, sporten ze meerdere keren per week, spreken ze met vrienden af. En dan is er nog de kerk: voor sommigen de dienst op zondag, maar ook de vrijdagavondclub iBelieve. Bijna allemaal zitten ze ook op social media. Dat werd gaandeweg vaak een apart gesprekspunt.

Vraag 2: Wil je iets delen van je geloofsweg?

Dat elk mens echt uniek is, bleek me nog het meest bij deze vraag. En ook: dat voor vrijwel niemand de geloofsweg een rechte lijn is. Het merendeel (15) van de jongeren vertelde dat zij **vanaf hun kindertijd met het gezin naar de kerk** gingen. Dit vormde hun geloof, naast de christelijke school en het lezen van de (kinder)bijbel thuis. Dat betekent niet automatisch dat ze dit op volwassen leeftijd voortzetten.

'Soms ben ik op de fiets in gesprek met God.'

Sommigen vertellen dat ze nog zoekend zijn naar wat ze zelf eigenlijk geloven. De vriendengroep waarin ze zich bevinden speelt daarbij een belangrijke rol. Enkelen hebben afstand van genomen van de kerk. Hoewel ze positief spreken over de kerk als gemeenschap, is het daarbij wel een vraag of iedereen echt welkom is in de kerk – bijvoorbeeld als je homo bent. 'Ik heb mijn eigen manier van geloven'. Anderen vertelden dat ze een periode van (letterlijke of innerlijke) afstand gekend hebben, alvorens tot een eigen overtuiging te komen. Voor de meesten geldt dat ze bij de kerk willen horen, maar nog op zoek zijn naar de plek die ze daar willen innemen.

'Geloof zit in je hart. Het gaat erom of je handelt met een goed hart. Wat je er mee doet, dat maakt dat je christen bent.'

Een aanzienlijk deel (9) is via een andere weg bij de kerk uitgekomen. Opvallend is dat dit bijna allemaal mannen zijn. Meerdere factoren hebben daarbij een rol gespeeld. Vijf mensen benoemden dat zij **door vrienden** waren meegenomen naar een club van de kerk, het festival Opwekking of de Alpha-cursus en op die manier in aanraking waren gekomen met het christelijk geloof. 'Het is zo belangrijk om uitgenodigd te worden! Zodat je met iemand mee kunt gaan' zei iemand. Vooral iBelieve wordt vaak genoemd, als veilige plek waar stevige gesprekken worden gevoerd. Het is belangrijk om samen met leeftijdsgenoten het geloof te kunnen ontdekken.

'Het is zo belangrijk om uitgenodigd te worden. Dat je met iemand mee kunt gaan.'

Voor zeven jongeren zijn hun **grootouders** van grote betekenis geweest. Als een voorbeeld van standvastig geloof en levenswijsheid. Of als iemand met wie je makkelijk meegaat naar de kerk en aan wie je vragen kunt stellen.

Zeker vier jongeren deelden expliciet dat een **crisis** het begin van hun zoektocht was geweest. Genoemd werden (in verschillende combinaties): eenzaamheid, depressie, een scheiding van ouders, een relatiebreuk, coronastress, en de dreiging van de wereld van nu. Het bracht hen bij de vraag: Wie ben ik nu echt, en waar leef ik voor? Het maakte dat ze op zoek gingen. Eén persoon hoorde een innerlijke stem: 'Ga de Bijbel lezen'. Van der Leij beschrijft ook dat crisiservaringen vaak een invalshoek zijn om na te denken over zingeving.

'Sommige mensen denken dat geloven om het hebben van regels draait, maar het helpt mij om een beter mens te zijn.'

Tenslotte spelen internet en social media in grote mate mee. Vooral Youtube, Instagram en TikTok. Want waar haal je informatie vandaan

als je nog geen kerkelijke binding hebt? Voor de vijf jongemannen die dit noemden, gold dat ze op zoek waren naar richting in hun leven. Via video's over sport, fitness, mindset en discipline belandden ze bij influencers die hen op het christelijk geloof wezen. Voor zeker twee van hen zijn video's van christelijke contentmakers vormend geweest voor hun geloof. Deze online reis van zoeken en vinden ging vooraf aan de ontmoeting met christenen en hun eerste kerkbezoek. Het is een wonderlijke speling, dat door het algoritme de weg naar Jezus geplaveid wordt… Maar toen ik één van hen vroeg: Dat is toch ook bijzonder, dat je dan bij Jezus terecht komt en niet bijvoorbeeld bij (vul maar in…), reageerde hij: 'Maar dat is toch wat roeping is – is dat niet de Heilige Geest?' Point taken.

Tussenvraag: Zie je de trend van nieuw geloof ook bij leeftijdsgenoten?

Uiteraard was ik heel benieuwd of jongeren iets van hun eigen zoektocht ook bij anderen om hen heen zagen gebeuren. De antwoorden wisselen sterk. Online gebeurt er heel veel, werd me verteld. Maar het hangt er natuurlijk sterk vanaf in welke hoek van social media je je bevindt.
In vriendengroepen kan er open gepraat worden over hun geloof, blijkt me. Het is niet iets om je voor te schamen of om voor jezelf te houden. Jongeren bidden met elkaar of gaan met elkaar mee naar de kerk. Ik hoor mooie verhalen over vrienden die ook tot geloof zijn gekomen, over Bijbelteksten die worden uitgewisseld. Eén persoon vertelt dat je op feestjes soms diep in de nacht de beste gesprekken hebt, bijvoorbeeld over leven na de dood. Op school en zeker op de universiteit is het gesprek veel lastiger, hoor ik. Daar is het debat vaak kritisch naar geloof, of sterk gepolariseerd: je bent voor, of tegen (Gaza, klimaat, woke, vul maar in…).

Vraag 3: Wat zijn je bronnen? (En hoe lees je de Bijbel?)

Met deze vraag was ik vooral benieuwd naar de rol die de Bijbel speelt bij deze jongeren. Ik ging er vanuit dat de Bijbel

richtinggevend voor hen zou zijn, en dat klopte grotendeels. Maar hoe lees je dan de Bijbel? Daarnaast vroeg ik naar secundaire bronnen. Waar haal je info over het geloof vandaan? Wat of wie inspireert je?
Voor de meeste van mijn gespreksgenoten is de Bijbel de belangrijkste bron van hun geloof. Sommigen hebben een vast ritme om in de Bijbel te lezen. Dat doen ze bijvoorbeeld uit de Bijbel die op hun nachtkastje ligt, elke ochtend of avond. Of ze installeren een Bijbel-app, die hen elke dag een tekst aanreikt. Het voordeel van zo'n app is dat je de Bijbel ook als luisterboek kunt ondergaan. 'Dan kun je in de metro naar de Bijbel luisteren'. Eén van de 'nieuwe' gelovigen las de Bijbel van voor naar achter – respect! In één jaar de hele Bijbel lezen wordt als een mooie challenge ervaren.
Maar de Bijbel blijkt ook een moeilijk boek om te lezen en te begrijpen. Sommigen zeggen dat ze de Bijbel bijna niet lezen. Wat is de kern en wat is minder belangrijk? Is alles waargebeurd, en zo nee, hoe kun je dan op een andere manier zo'n tekst lezen? En waarom denken christenen dan vaak zo verschillend, terwijl ze dezelfde Bijbel lezen? Hoe kan het dat je de Bijbel op zoveel manieren uit kunt leggen, verzucht iemand. En soms is de Bijbel ook een boek dat schuurt. Er zijn bijbelverhalen die je tegen kunnen staan, bijvoorbeeld in Rechters, over uitroeiing van complete gemeenschappen. Dat roept vragen op waar niet meteen een pasklaar antwoord op is.

Gelukkig hoef je de Bijbel niet op je eentje te lezen. Ook de **kerkdienst** is een geloofsbron. Het is daarom fijn als er een begrijpelijke preek is waarin de Bijbeltekst wordt uitgelegd. Ze spreken ook over de Bijbel met vrienden en collega's, of op de club. Sommigen luisteren naar **podcasts**, zoals Moderne Profeten. Uiteraard is **internet** de meest toegankelijke bron voor informatie. Zoals me al ingeprent werd bij de symposia: bedenk dat de online wereld voor jongeren vaak hun eerste bron is. Op **social media** zijn veel filmpjes te vinden die info geven over wat de Bijbel zegt of wat

de kerk ergens van vindt. Verrassend voor mij was dat twee meiden specifiek **Pinterest** noemden. Een mooi gekalligrafeerde of handgeletterde bijbeltekst kan zomaar diep bij je binnenkomen, vertelden zij.
Er zijn ook jongeren die wantrouwend staan t.o.v. internet. 'Ik heb liever een **goed boek** of **een gesprek** met iemand die iets te vertellen heeft.' Iemand noemt de gemeenschap van Taizé. Een heel aantal keren tenslotte, werd **muziek** (vaak worship) genoemd als manier om dichtbij God te komen. Muziek kan een (geloofs)taal zijn die verder gaat dan woorden.

Tussenvraag: Wat doe je met social media?

Social media kwam al een aantal keren ter sprake. Deze jongeren zijn er mee opgegroeid en moeten zich ertoe verhouden. Sommigen zien het gewoon als iets leuks, om elkaar te volgen (SnapChat, Insta) of om je mee te vermaken (TikTok). Zoals hierboven benoemd zijn social media voor minstens vijf jongeren ook een toegangspoort geweest naar het geloof. Het is een informatiebron, maar tevens een plek waar ze inspirerende geloofsvoorbeelden kunnen volgen. Voor één persoon was het heel belangrijk geweest dat een TikTokker die hij een vraag gestuurd had, meteen reageerde met een antwoord dat hem verder hielp. Influencers kunnen in hun bevlogenheid trouwens ook doorschieten naar (christelijk) extremisme. Daar haken anderen dan weer op af.

‘Jezus is mijn voorbeeld. Hij zat met iedereen aan tafel. Hij zorgde voor verbinding tussen mensen. Dat is het tegenovergestelde van polarisatie.’

Dat brengt me bij de negatieve kanten van social media, die de jongeren ook noemen. Het verslavende ervan herkennen ze allemaal. Sommigen beperken zich daarom bewust tot enkele media of stellen een maximumtijd per dag in. Ze zijn zich er ook van bewust hoe eenzijdig social media vaak zijn in hun mening. De ‘struggles’ die ook bij geloven horen, worden niet benoemd. De werking van het algoritme versterkt dat nog eens. Ook de giftige sfeer in de comments staat hen tegen. Cancelling en uitsluiting zijn aan de orde van de dag. En, daar is het weer: polarisatie. De harde taal en het zwart-witdenken, maakt dat mensen verder uit elkaar worden gedreven. ‘Het sluit mensen op in zichzelf.’ En: ‘Het is belangrijk om in het echte leven te blijven.’

Over deze schadelijke effecten wordt veel geschreven in de media. Ik vond het opvallend dat jongeren zich er zo goed bewust van zijn. Hoe naar dit op zichzelf ook is, ik vond het toch hoopvol dat ze zich zorgen maken. Ze zien scherp hoe het de samenleving sloopt. Eén jongere verwoordde heel mooi hoe we juist in de kerk tot iets anders worden geroepen: ‘Jezus is mijn voorbeeld. Hij zat met iedereen aan tafel. Hij zorgde voor verbinding tussen mensen. Dat is het tegenovergestelde van polarisatie.’

Vraag 4: Wat betekent de kerk voor je?

‘Met de kerk heb ik er een hele familie bijgekregen’.

Alle jongeren die ik sprak zijn op enigerlei wijze betrokken bij de kerkelijke gemeenschap in Rhoon. Ik was benieuwd hoe jongeren onze kerk ervaren, wat ze waarderen of juist missen. De kerk wordt erg gewaardeerd als plek van ontmoeting. Dat geldt in de eerste plaats voor de kerkdienst, maar ook voor andere activiteiten. Dat werd door 6 jongeren expliciet benoemd, en bij anderen speelde het

mee in het gesprek. Het feit dat je bij elkaar bent voor hetzelfde doel, met zoveel verschillende mensen. Het wekelijkse koffiedrinken na de dienst schept verbondenheid. ‘Eigenlijk zou ik daar vaker aan mee kunnen doen’, zei iemand. Eén persoon sprak zich duidelijk uit: ‘De kerk is een vindplaats van liefde, zowel in de preek waar het gaat over Gods liefde, als in hoe we met elkaar omgaan.’ Degenen die belijdenis deden en gedoopt zijn, zijn dankbaar voor de gemeenschap waarin ze werden opgenomen. ‘Met de kerk heb ik er een hele familie bijgekregen’. Iemand anders vindt het vooral belangrijk dat individuele christenen geloof en liefde uitstralen.

‘De kerk is een vindplaats van liefde, zowel in de preek waar het gaat over Gods liefde, als in hoe we met elkaar omgaan.’

Sommige jongeren zijn lid van onze protestantse kerk, maar bezoeken regelmatig evangelische diensten. Wat hen daar aanspreekt? De klare taal die er gesproken wordt; de informele sfeer; en vooral de grote plaats voor worshipmuziek. De twee jongeren die dit noemden vonden onze eigen kerk maar ouderwets. Van twee anderen, die relatief nieuw zijn in de kerk, hoor ik juist dat ze opademen van de rust in onze diensten. Zij waarderen de klassieke gezangen die hier gezongen worden. En nog iemand anders: ‘Soms denk ik: mag het wat vrolijker in de kerk?’ Hier zie je dus weer dat er ook binnen Gen Z grote verschillen zijn in beleving. Maar de jongeren die enthousiast waren over de evangelische diensten vertelden ook eerlijk: het is veel moeilijker om in zo’n kerk een band op te bouwen met elkaar. Dat gaat dan makkelijker in onze thuisgemeente, waar je elkaar beter kent.

‘Daag ons maar uit met wat je van ons vraagt!’

Een goede preek is ook belangrijk voor hen. Een duidelijke structuur helpt. Het moet in de kerk ook gaan over vragen waar jongeren mee rond lopen. Vragen over liefde en relaties, vragen naar Gods weg en

wil voor mijn leven, vragen naar keuzes die ze moeten maken. ‘Hoe moeten we leven’, dat is een vraag van Gen Z die ik in de literatuur ook steeds tegenkwam. Jongeren hebben behoefte aan kaders die een weg wijzen. Eén jongere zei, na enig nadenken over mijn vraag wat ze nodig had: ‘Radicaliteit, passie. Daag ons maar uit met wat je van ons vraagt!’

‘Ik vind het fijn om bij een christelijke gemeenschap te horen, dat helpt me om te geloven. Ook het zingen vind ik fijn. Mooi om ook ouderen voluit met Opwekkingsliederen mee te zien zingen!’

Aan de andere kant hoor ik ook: de kerk hoeft niet alles voor te schrijven. Het is juist fijn als de kerk een plek is waar meerdere meningen naast elkaar mogen bestaan. Daar kun je je aan scherpen. Gastvrij voor elkaar én duidelijk zijn in waar je voor staat, dat hoeft elkaar volgens deze jongere niet uit te sluiten. ‘Laat er in de preek maar open vragen gesteld worden, waar je over na kunt denken’.

Vraag 5: Hoe houdt de wereld om ons heen jou bezig?
We zagen het bij de kennismaking met Gen Z: deze jongeren worden volwassen in een wereld die als onzeker en dreigend wordt ervaren. Dat voelen ook andere generaties, maar voor Gen Z geldt dat zij ‘gelanceerd’ worden in deze wereld. Hoe houdt het nieuws hen bezig en hoe ervaren ze hun eigen leven en geloof temidden van het grote wereldgebeuren?

‘God heeft het in de hand’

De jongeren houden zich via nieuwsapps en social media op de hoogte. Meerderen van hen geven aan dat ze zichzelf moeten beschermen tegen teveel slecht nieuws. Eén persoon noemt zich om die reden zelfs ‘een beetje een nieuwsmijder’. Je kunt er zo weinig aan doen, hoor ik. Maar ook: ‘God heeft het in de hand’. Iemand anders vertelt dat ze zich laat leiden door de bijbeltekst die aan de

Pauluskerk hangt: ‘Laat u niet overwinnen door het kwade, maar overwin het kwade door het goede.’

‘Als ik langs de Pauluskerk loop, zie ik een mooie tekst: Laat u niet overwinnen door het kwade, maar overwin het kwade door het goede.’

Ontwikkelingen die hen bezighouden zijn: de verschillende oorlogen die gevoerd worden; de Amerikaanse politiek en anti-democratische ontwikkelingen; het klimaat dat er niet goed voor staat. Dat biedt allemaal weinig reden tot hoop. ‘Toch ben ik optimistisch’, zegt iemand, ‘want de meeste mensen willen het leven wel beter maken.’

Dichterbij, op straat, kan het ook onveilig zijn. Verschillende meiden vertellen dat ze zich lang niet altijd veilig voelen. Ze horen niet alleen de verhalen, maar hebben zelf helaas ook ervaring met intimidatie of seksisme. Nieuwsitems als de Epstein-files of de situatie van vrouwen in Afghanistan baren hen zorgen. Hoe veilig ben je als vrouw in deze wereld?

Dat het ook in de online wereld onveilig kan zijn, werd hierboven al genoemd. De polarisatie die al begon in de corona-tijd, maakt verschillende jongeren bezorgd over ons samenleven.

Zijn jongeren conservatiever?
Uit sommige onderzoeken blijkt dat jongeren van nu conservatiever zijn qua waarden dan de generaties boven hen. Zou dat hier ook zo zijn? Ik heb de jongeren niet bevraagd op hun opvattingen over ethische of maatschappelijke kwesties. Soms sijpelde dat wel door.

Enkelen zijn er zeer uitgesproken over dat zij de traditionele waarden van het christendom omarmen. Dan gaat het vaak over huwelijk, gezin, rolpatronen. Dat geeft hen richting in een wereld die als stuurloos ervaren wordt. Zij vinden dan ook dat de kerk daaraan vast moet houden en niet moet meebewegen met ‘de wereld’. Voor andere jongeren is dit minder een strijdpunt. Zij zoeken naar een

genuanceerde positie tussen uitersten. En bij weer anderen bestaat er juist zorg over de radicaliteit van hun generatiegenoten, die soms doorschiet.

Naar mijn idee spelen hier verschillende factoren mee: 1) karakter; 2) gender (de mannen zijn uitgesprokener), 3) de voedingsbronnen (online stemmen zijn harder en eenzijdiger); en 4) de verwevenheid in de kerkelijke gemeenschap. Het lijkt erop dat nieuwe gelovigen hun positie steviger verwoorden, terwijl de jongeren die groot geworden zijn in de kerk beseffen dat er ook binnen de kerk niet altijd hetzelfde gedacht wordt.

Wat ik beluister in de neiging naar traditionele waarden komt overeen met wat jongeren aangaven dat ze in de kerk zoeken: ze hebben een groot verlangen naar duidelijkheid. Wijs ons de weg! Hoe moeten we leven in een wereld waarin niets moet en alles mag, en waarvan de belangrijkste boodschap lijkt: zoek het lekker zelf uit? Ze hebben een thuis gevonden in het christelijk geloof en willen graag in die lijn hun leven vormgeven.

Afronding van het gesprek

Tegen het einde van het gesprek nodigde ik mijn gesprekspartners uit om ook hun vragen aan mij te stellen. Soms maakten ze daar gebruik van. Daaruit bleek hun belangstelling voor mijn leven en werken als dominee en gelovige. Wanneer het passend voelde sloot ik ons gesprek af met een gebed.

Een paar algemene lijnen

De diversiteit van deze jongeren noemde ik al aan het begin, maar mag na bovenstaande impressie van de gesprekken overduidelijk zijn.

Hun situatie: scholieren, studenten, werkenden, thuiswonend, op kamers of op zichzelf.

Hun kerkelijke betrokkenheid: van losjes verbonden tot zeer actief. Van kerkelijk opgevoed maar inmiddels afgehaakt, tot precies het omgekeerde.

Hun opvattingen: van conservatief tot progressief (maar meestal gematigd).
Ik vind het belangrijk om me hier bewust van te zijn en niet te generaliseren over Gen Z.

Ook blijkt dat voor dat voor vrijwel niemand de geloofsweg een rechte lijn is. Elk mens is uniek, en God gaat met elk mens een eigen weg. Soms is dat misschien wel een omweg… Of zoals theoloog J.H. Bavinck schreef: 'God voert met elk mens een gesprek'.

Het meest opvallend is toch wel het grote aantal jongeren dat recent bij de kerk is gekomen. Dat past in de gesignaleerde trend van nieuw geloof onder jongeren. Deze 'bewustwording' of 'hernieuwde ernst' betreft jongeren zonder enige kerkelijke achtergrond, jongeren met een dun lijntje naar de kerk, én kerkelijke jongeren. Ik voelde het ook in de geanimeerdheid van onze gesprekken, die verder gingen dan 'vraag en antwoord'. Deze jongeren zoeken hun weg in het leven, op de drempel van de volwassenheid. Ze verlangen ernaar om hun geloof daarin te betrekken en zijn op zoek naar de plek die ze in de kerk willen innemen. Ik merk het ook aan het vuur waarmee ze discussiëren op de club: het gáát ergens over, er staat iets op het spel.

Hoofdstuk 4. Conclusie: Ruimte om te groeien

'Verwonder je en groei met ons mee'

4a Conclusies: Verwonder je

Meer jongeren op zoek…

De vraag waarmee ik dit onderzoek begon was: kunnen we lokaal ook iets zien van de gesignaleerde trend dat meer jongeren gaan geloven en de kerk opzoeken? Ik denk dat die vraag zeker met 'Ja' beantwoord kan worden. Je hoeft nog niet van een opwekking te spreken om toch een bepaalde beweging te zien. In Hoofdstuk 3 bleek dat van de 25 geïnterviewde jongeren, 9 jongeren pas de laatste jaren betrokken zijn geraakt bij het geloof. Voor sommigen begon het met een online zoektocht, anderen werden uitgenodigd door vrienden of gingen met hun grootouders mee. Opvallend is dat de meesten van hen man zijn – ook dat past in de trend.

… maar niet iedereen

Het is goed om te beseffen dat dit niet voor alle jongeren in en rond de gemeente geldt. Er zijn ook nog steeds veel jongeren die weg groeien van de kerk. Dat is een pijnpunt dat gevoeld mag worden. Bij het symposium in Ede stelde Corina Nagel de vraag: 'De jongere die afhaakt, mag die er ook zijn met zijn of haar verhaal? Of zijn we alleen geboeid door degenen die aanhaken?' Een terechte vraag. Het is in elk geval genoeg reden om ons als kerk te verwonderen en dankbaar te zijn voor deze ontwikkeling.

Hoe te verklaren?

Hoe de toename precies te verklaren is, valt niet met zekerheid te zeggen. Een veel gehoorde verklaring is dat jongeren rust en houvast zoeken in een verwarrende en dreigende wereld. Dat kan zo zijn,

maar verklaart nog niet dat jongeren die rust en dat houvast vervolgens ook daadwerkelijk vinden! Ik merk dat deze jongeren aanlopen tegen de leegte van onze cultuur. De nieuwe gelovigen zeggen hardop: de kerk biedt ons een verhaal en een perspectief – daarbuiten moeten we het helemaal zelf uitzoeken. Wat de jongeren er verder over vertellen, past helemaal in de trend die de onderzoeken schetsen: de invloed van social media; het verlangen naar richting en duidelijkheid; het verlangen om ergens bij te horen; en de openheid waarmee jongeren hun geloof delen. Het lijkt mij ook volstrekt begrijpelijk dat deze jongeren, net als mensen van eerdere generaties, op zoek zijn naar zingeving, naar waarheid – en uiteindelijk naar God.

De factor van de Heilige Geest

De belangrijkste factor is uiteindelijk niet in cijfers te vangen, want dat is de Heilige Geest, die het geloof in mensen werkt. Zoals een jongere zei, toen ik hem vroeg waarom hij juist in Jezus geloofde en niet in iets anders: 'Dat is toch wat roeping is?' 'Hij waait waarheen Hij wil', zegt Jezus over de Geest. De huidige toename van jongeren in de kerk mogen we dankbaar ontvangen.

Onder de indruk

Ik zeg eerlijk dat ik onder de indruk ben van deze jongeren: van hun openheid, van de verstandige keuzes die ze maken, en van hun oprechte verlangen om het goede te doen. Het raakt me dat ze opgroeien in zo'n pittige en verwarrende tijd. Het belang van samen kerk zijn is eens te meer tot me doorgedrongen.

Inzicht in Taizé

In de zomer van 2026 bezocht ik met mijn vrouw en een groep van 14 jongeren de leefgemeenschap van Taizé. Samen met ongeveer 2500 jongeren uit allerlei landen deden we mee met de gebedsdiensten en bijbelgroepen (voertaal: 'Taizé English') en stonden we in de rij voor de maaltijden. Het thema was 'Waar ben je

naar op zoek?' Tijdens gesprekken, zowel met mensen uit onze eigen groep als met anderen, bleek telkens weer: deze jongeren zoeken naar echtheid, naar betekenisgeving, naar een doel. Bovenal zoeken ze naar God en naar wie ze zelf mogen zijn. Elke zomer komen er tienduizenden jongeren uit heel Europa, soms van nog verder weg. En dat niet pas sinds een paar jaar, maar al tientallen jaren lang. Het drong tot me door dat we nu een opleving zien van geloof onder jongeren, maar dat er tegelijkertijd al heel lang een beweging gaande is onder jongeren. Zeker, er haken jongeren af, maar net zo goed haken er steeds weer jongeren aan.

'De laatste jaren komen veel jongeren via sociale media met geloof in aanraking nog voor ze een kerk of Taizé bezoeken. Daar houden ze soms wat scherpe religieuze denkbeelden aan over, meer ideologisch dan gelovig. Hopelijk kan een vaste kerk die scherpe denkbeelden nuanceren. Echte geloofsplekken, waar we samenkomen en gemeenschap vieren, en niet alleen scherm-gelovig zijn.' – broeder Sebastiaan van Taizé

Ruimte om te groeien

Dit alles doet me sterk denken aan het beeld op de voorkant van dit boekje: groene puntjes die opschieten in de moestuin. Het zal nog even duren voor het sterke plantjes zijn en voor er vrucht gedragen wordt. Maar het groen schiet op, en dat geeft hoop! Het beeld roept associaties op

met de vele gelijkenissen van Jezus over zaaien en oogsten. Het brengt ons ook bij de vraag: wat betekent dit nu voor de kerk?

4b Aanbevelingen: 'Groei met ons mee'

Oudere generaties kunnen dat tegen jongeren zeggen: Groei met ons mee. We maken ruimte voor je, we helpen je, we moedigen je aan. En we kunnen leren van jullie enthousiasme, authenticiteit, vuur. Jongeren kunnen het ook tegen ouderen zeggen: Groei met óns mee. Gun ons een eigen plek, tijd en manieren om ons te ontwikkelen. We willen ook leren van jullie wijsheid, standvastigheid, beproefd geduld.
Groeien doen we samen: met alle generaties.

Jongeren hebben ruimte nodig om zich te ontwikkelen. Die groei kan misschien wat ongepolijst zijn. Onder invloed van social media wordt er soms op harde toon gesproken. Dat kan dan weer zorgen bij anderen oproepen. De citaten van priester Meletios Webber en broeder Sebastiaan van Taizé getuigen van wijsheid en liefde om jongeren welkom te heten in de geloofsgemeenschap en zachtmoedig te begeleiden op hun geloofsreis.

Het onderzoek brengt me tot een aantal aanbevelingen, die eigenlijk meer aandachtspunten zijn. Ze moeten nog uitgewerkt moeten worden en vragen om verder gesprek.

1 Je mag er zijn!

Gezien worden, er mogen zijn, is zo belangrijk voor jongeren. Zie je wie ik ben? Mag ik mezelf zijn? Het is van wezenlijk belang om niet in vooroordelen over jongeren te praten, maar open en nieuwsgierig te blijven naar hen. Ieder kerklid kan zich dit aantrekken.

2 Een warme gemeenschap

De kerk als gastvrije gemeenschap wordt door jongeren hoog gewaardeerd. Ze zien welke unieke kansen de kerk daarvoor heeft. Het zondagse koffiemoment na de dienst, maar ook op talloze

andere ontmoetingsmomenten. Deze gemeenschap is een groot geschenk, waar we zuinig op moeten zijn.

3 Alle generaties doen mee

De rol van grootouders en ouderen in het algemeen werd in dit onderzoek heel duidelijk. Jongeren geven te kennen dat ze graag willen leren van andere generaties. Ook dat is bijzonder aan de kerk, dat we met alle generaties zijn. Het goede gesprek tussen jong en oud kunnen we nog meer aanmoedigen en faciliteren.

4 Online presentie

Gezien de grote rol van internet en social media in de levens van Gen Z is een online presentie van de kerk. Hierin zijn afgelopen jaren al grote stappen gezet, maar dit blijft een aandachtspunt.

5 Wees waar mogelijk duidelijk…

Jongeren vragen om richting. Ze zijn op zoek naar hoe ze moeten leven. Dat is een terechte vraag aan de kerk. Het zou kunnen zijn dat veel jongeren vanwege dit verlangen naar helderheid trekken naar kerken met een duidelijke identiteit. Voor een brede gemeente als de onze is dit een uitdaging. In elk geval: laat het in de preken en andere bijeenkomsten gaan over levensvragen en betrek jongeren daarbij.

6 … maar durf ook eerlijk te zijn

Antwoorden uit de Bijbel of uit de kerkelijke traditie zijn niet altijd eenduidig, zoals de werkelijkheid waarin we leven dat ook niet is. Het is belangrijk om daar eerlijk over te zijn. In een gelikte video op social media worden geloofsonderwerpen soms al te zwart-wit of schematisch behandeld. In de kerk gaan we met elkaar in gesprek, zoeken we samen naar de waarheid en bidden we om de leiding van de Geest. Het vraagt nuance, onderscheidingsvermogen, luisteren naar elkaar en de moed om soms te zeggen ‘Dat weten we (nog) niet’. Ook dat is authenticiteit. Dit kan onbevredigend zijn voor wie een snel antwoord wil, maar op termijn wordt het geloof daar

sterker van.
Ik hoop dat we komende tijd verder in gesprek zullen gaan over deze en andere vragen die op komen uit dit onderzoek.

'Een gezonde kerk is een lichaam. Jonge mensen hebben leeftijdsgenoten nodig — reisgenoten op dezelfde weg. Ze hebben oudere mentoren nodig die hun eigen strijd hebben gekend. Ze hebben leraren, geestelijke vaders en moeders nodig die geduld en eerlijkheid uitstralen. Wanneer de hele gemeenschap hen zo draagt — met acceptatie maar geen toegeeflijkheid, met waarheid maar geen starheid — dan wordt geloof iets wat ze kunnen zien: een levende werkelijkheid om hen heen. Dan ontdekken ze dat geloof niet alleen regels is, en ook niet alleen gevoel, maar een relatie met God, geleefd in het gezelschap van anderen.'
– Meletios Webber, orthodox priester

Tenslotte
Vaak wordt gezegd: 'Jongeren zijn de toekomst van de kerk'. Ik snap de gedachte, maar zou dat graag willen relativeren. Allereerst: jongeren zijn nú de kerk, samen met alle andere generaties. Vervolgens: met die uitspraak leggen we teveel druk op jongeren, alsof het allemaal van hen afhangt. Bonhoeffer zegt ergens dat Gód de toekomst vd kerk is. Dat is een belijdenis, en een uitspraak van vertrouwen. Het geeft ontspanning. Wij hoeven de kerk niet te redden. We kunnen de wind niet opwekken en de plantjes niet laten groeien. Er gebeuren gewoon dingen. Jongeren komen de kerk binnen, zelfs zonder dat we er wat voor deden. Wel vraagt het aandacht om dat te kunnen zien. Bovenal vraagt het vertrouwen op God. Uiteindelijk is het de Heilige Geest die de kerk bouwt. Dat geeft rust en hoop. Daar kunnen jongeren én ouderen zich aan toevertrouwen.

Bronnen

Bij hoofdstuk 1. Over wie hebben we het? Jongeren in de kerk

Stephen van der Leij, Geef Gen Z gewoon haar zin

IZB-rapport ‘Twintigers in de kerk’ (online)

‘Wij waren de proefkonijnen van Meta’, Judith de Ruiter, De Nieuwe Koers, oktober 2026

Bij hoofdstuk 2. Een nieuwe trend: Zijn jongeren weer geloviger?

F. van Lieburg e.a., ‘God in Nederland’ 1966-2024 (online)

Artikel ‘Wat moet de kerk met jongeren?’ Trouw, 28 januari 2021

Artikel ‘Jongeren gaan weer naar de kerk in het Verenigd Koninkrijk’, in: De Nieuwe Koers, 22 december 2025

Artikel ‘Gen Z en de Jesus-glow’, in: De Groene Amsterdammer, themanummer ‘God is terug’, december 2025

Artikel Alfred van de Weg, ‘Wat is er toch aan de hand, dat influencers en tiktokkers beginnen te hunkeren naar God?’, in: Nederlands Dagblad, 30 maart 2026

TV-uitzending Kruispunt, 16 oktober 2025 ‘Je bent jong en je wilt geloven’

TV-uitzending ‘Generatie Gebed’, documentaire van Sahar Meradji en Jan Hendrik Smeenge (2026)

Radio-uitzending ‘Dit is de dag’, 14 april 2025 ‘Waarom geloven steeds meer jongeren in God?’, gesprek met Miranda Klaver, Jan Martijn Abrahamse en Anton de Wit

De Ongelooflijke Podcast #253, 14 juni 2025, ‘Wordt Nederland weer christelijker? Waarom jongeren weer gaan geloven (met Romy

Kersten, Tim Kuijster en Stefan Paas)

Bij hoofdstuk 4. Conclusie: Ruimte om te groeien

Artikel ‘Duizenden jongeren in Taizé, al zestig jaar’. Nederlands Dagblad, 23 juni 2026

‘Jonge mensen verwelkomen in de kerk’, toespraak priester Meletios Webber